

РЕГУЛЯТОРНИЙ МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВСЕОСЯЖНОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

REGULATORY MECHANISMS TO ENSURE AN INCLUSIVE DEVELOPMENT OF THE NATIONAL ECONOMY

У статті обґрунтовано доцільність державної регуляторної політики у контексті формування стратегії всеосяжного розвитку національної економіки. Визначено принципи державної регуляторної політики у системі формування державної стратегії всеосяжного розвитку національної економіки. Систематизовано заходи регуляторної політики щодо впровадження стратегії всеосяжного розвитку національної економіки. Автором запропоновано механізм регуляторної політики всеосяжного розвитку національної економіки України у системі формування державної стратегії всеосяжного розвитку національної економіки. Сформульовано основні стратегічні напрями державної регуляторної політики всеосяжного розвитку. Проаналізовано головні напрями реалізації державної регуляторної політики всеосяжного розвитку. Визначено інструменти реалізації регуляторної діяльності, що підсилюють дію імперативів всеосяжного розвитку.

Ключові слова: всеосяжний розвиток, державна регуляторна політика, регуляторний механізм забезпечення всеосяжного розвитку, принципи державної регуляторної політики, заходи регуляторної політики.

В статті обґрунтовано цілесобразність державної регуляторної політики

в контексті формування стратегії комплексного розвитку національної економіки. Определены принципы государственной регуляторной политики в системе формирования государственной стратегии комплексного развития национальной экономики. Систематизированы меры регуляторной политики по внедрению стратегии всеобъемлющего развития национальной экономики. Автором предложен механизм регуляторной политики всеобъемлющего развития национальной экономики Украины в системе формирования государственной стратегии комплексного развития национальной экономики. Сформулированы основные стратегические направления государственной регуляторной политики всеобъемлющего развития. Проанализированы главные направления реализации государственной регуляторной политики всеобъемлющего развития. Определены инструменты реализации регуляторной деятельности, усиливают действие императивов всеобъемлющего развития.

Ключевые слова: всеобъемлющее развитие, государственная регуляторная политика, регуляторный механизм обеспечения всеобъемлющего развития, принципы государственной регуляторной политики, меры регуляторной политики.

УДК 338.24.01

Томарева-Патлахова В.В.

д.е.н., доцент

Класичний приватний університет

Рудь Ю.Л.

старший викладач

Класичний приватний університет

Кокоріна В.І.

старший викладач

Класичний приватний університет

Tomareva-Patlahova Victoria

Classic Private University

Rud Julia

Classic Private University

Kokorina Victoria

Classic Private University

The goal of the article is to define the mechanism and measures of regulatory policy of comprehensive development of the national economy of Ukraine in the system of formation of the state strategy of comprehensive development of the national economy.

The solution to the problems of modern economic dynamics is currently associated with the concepts of sustainable development, comprehensive (inclusive) coordinated growth and a green economy. In our opinion, the development of optimal approaches to regulating the conditions of such development is an important component of activities to ensure balanced growth of the national economy.

The study uses methods as induction and deduction, generalization, abstraction, explanation, classification, comparison and systematic approach, system and structural methods.

The article substantiates the expediency of the state regulatory policy in the context of forming a strategy for comprehensive development of the national economy. The principles of the state regulatory policy in the system of formation of the state strategy of inclusive development of the national economy are determined.

The mechanism of state regulatory policy under market conditions of economic development of the national economy in the system of formation of the state strategy of comprehensive development of the national economy should be implemented on the basis of the system of principles of state regulatory policy, such as expediency, adequacy, efficiency, balance, predictability, transparency and taking into account public opinion.

Regulatory policy measures for the implementation of the strategy of inclusive development of the national economy are systematized. The author proposes a mechanism of regulatory policy of inclusive development of the national economy of Ukraine in the system of formation of the state strategy of inclusive development of the national economy.

The main strategic directions of the state regulatory policy of inclusive development are formulated. The main directions of realization of the state regulatory policy of inclusive development are analyzed. The tools of realization of regulatory activity which strengthen action of imperatives of inclusive development are defined.

Key words: inclusive development, state regulatory policy, regulatory mechanism for inclusive development, principles of state regulatory policy, regulatory policy measures.

Постановка проблеми. Проблеми стійкого економічного розвитку наразі є головним об'єктом наукових пошуків та мають як аналітичне, так і політичне значення. Причинами підвищення уваги до зазначених проблем є підвищення нестійкості глобальної економіки, збільшення кризових проявів на рівні окремих країн і регіонів, низька ефективність застосовуваних інструментів фінансово-економічної і соціальної політики та непрацездатність класичних економічних

моделей забезпечення зростання й розвитку соціально-економічних систем. До недавнього часу в якості головної мети управління організаціями, підприємствами, країнами розглядалось досягнення високих кількісних фінансових і виробничих результатів. На даний час такий підхід до управління розвитком втратив свою актуальність з огляду на зростання соціальної напруженості й поглиблення екологічних проблем. Вирішення проблем сучасної економічної динаміки наразі

пов'язано з концепціями стійкого розвитку, всеосяжного (інклюзивного) злагодженого зростання й зеленої економіки. Розробка оптимальних підходів до регулювання умов такого розвитку, на наш погляд, є важливою складовою діяльності з забезпечення збалансованого зростання національної економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питання економічного розвитку та зростання національної економіки, зокрема вироблення оптимального механізму управління економічним зростанням і розвитку для країни були об'єктами досліджень багатьох українських і зарубіжних вчених, науковців і практиків, зокрема: Л. Безчасного, А. Гальчинського, В. Гейця, З. Герасимчука, С. Єрохіна, М. Єрмошенка, І. Крючкова, С. Кузнеця, А. Льюїса, С. Мочерного, В. Ростю, Д. Сакса, В. Томаса, Л. Федулової, А. Чухно, Й. Шумпетера та інші. В епоху глобальних змін залишається актуальним вироблення нового стратегічного бачення перспектив і моделі розвитку України на основі узагальнення теорії та практики соціально-економічного розвитку національної економіки. Однак, вивчення та оптимізація сучасних державних регуляторних підходів до формування стратегії всеосяжного розвитку національної економіки в світлі новітньої концепції інклюзивного зростання є актуальними.

Постановка завдання. Метою статті є визначення механізму і заходів регуляторної політики всеосяжного розвитку національної економіки України у системі формування державної стратегії всеосяжного розвитку національної економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Регуляторна політика всеосяжного розвитку для національної економіки України має ґрунтуватися на досягненні соціо-економічного ефекту відповідно до моделі всеосяжного розвитку. Тому регуляторна діяльність забезпечення всеосяжного розвитку має бути направлена на імперативи всеосяжного розвитку.

Механізм державної регуляторної політики за ринкових умов економічного розвитку національної економіки у системі формування державної стратегії всеосяжного розвитку національної економіки (рис. 1) має реалізовуватися на основі системи принципів державної регуляторної політики, як то: доцільність, адекватність, ефективність, збалансованість, передбачуваність, прозорість і врахування громадської думки.

1) доцільність – обґрунтована необхідність державного регулювання господарських відносин з метою вирішення існуючої проблеми;

2) адекватність – відповідність форм та рівня державного регулювання господарських відносин потребі у вирішенні існуючої проблеми та ринковим вимогам з урахуванням усіх прийнятних альтернатив;

3) ефективність – забезпечення досягнення внаслідок дії регуляторного акта максимально можливих позитивних результатів за рахунок мінімально необхідних витрат ресурсів суб'єктів господарювання, громадян та держави;

4) збалансованість – забезпечення у регуляторній діяльності балансу інтересів суб'єктів господарювання, громадян та держави;

5) передбачуваність – послідовність регуляторної діяльності, відповідність її цілям державної політики, а також планам з підготовки проектів регуляторних актів, що дозволяє суб'єктам господарювання здійснювати планування їхньої діяльності;

6) прозорість та врахування громадської думки – відкритість для фізичних та юридичних осіб, їх об'єднань дій регуляторних органів на всіх етапах їх регуляторної діяльності, обов'язковий розгляд регуляторними органами ініціатив, зауважень та пропозицій, наданих у встановленому законом порядку фізичними та юридичними особами, їх об'єднаннями, обов'язковість і своєчасність доведення прийнятих регуляторних актів до відома фізичних та юридичних осіб, їх об'єднань, інформування громадськості про здійснення регуляторної діяльності.

Принципи державної регуляторної політики мають корелюватися з принципом конвергенції моделі всеосяжного розвитку, що передбачає інтегрування, зближення регуляторної політики господарської діяльності із регуляторною політикою щодо реалізації імперативів всеосяжного розвитку.

Відповідно, функціонування такої моделі системи принципів можливе у разі діяльності підтримуючого інституту державного регулювання – Департаменту соціально-економічного економічного розвитку та регуляторної політики на базі громадського контроль. Функціонування інституту має здійснюватися у порядку напряму інтегрованої цифровізації державної політики. Інструментами реалізації регуляторної діяльності мають бути економічні регулятори, що підсилюють дію імперативів всеосяжного розвитку. Зокрема, їх можна систематизувати у такі групи, як: економічні інструменти бюджетно-податкової, ринкової регуляторної, фінансово-інвестиційна, кредитна і соціальної політик, а також адміністративні інструменти щодо дозвільної системи сприяння підприємству.

Державна регуляторна політика характеризується як напрям державної політики, що передбачає синтез правового та економічного регулювання відносин між суб'єктами підприємницької діяльності, а також адміністративних та економічних відносин між регуляторними органами та іншими органами влади й суб'єктами підприємництва. Важливим напрямом державної регуляторної політики є недопущення прийняття

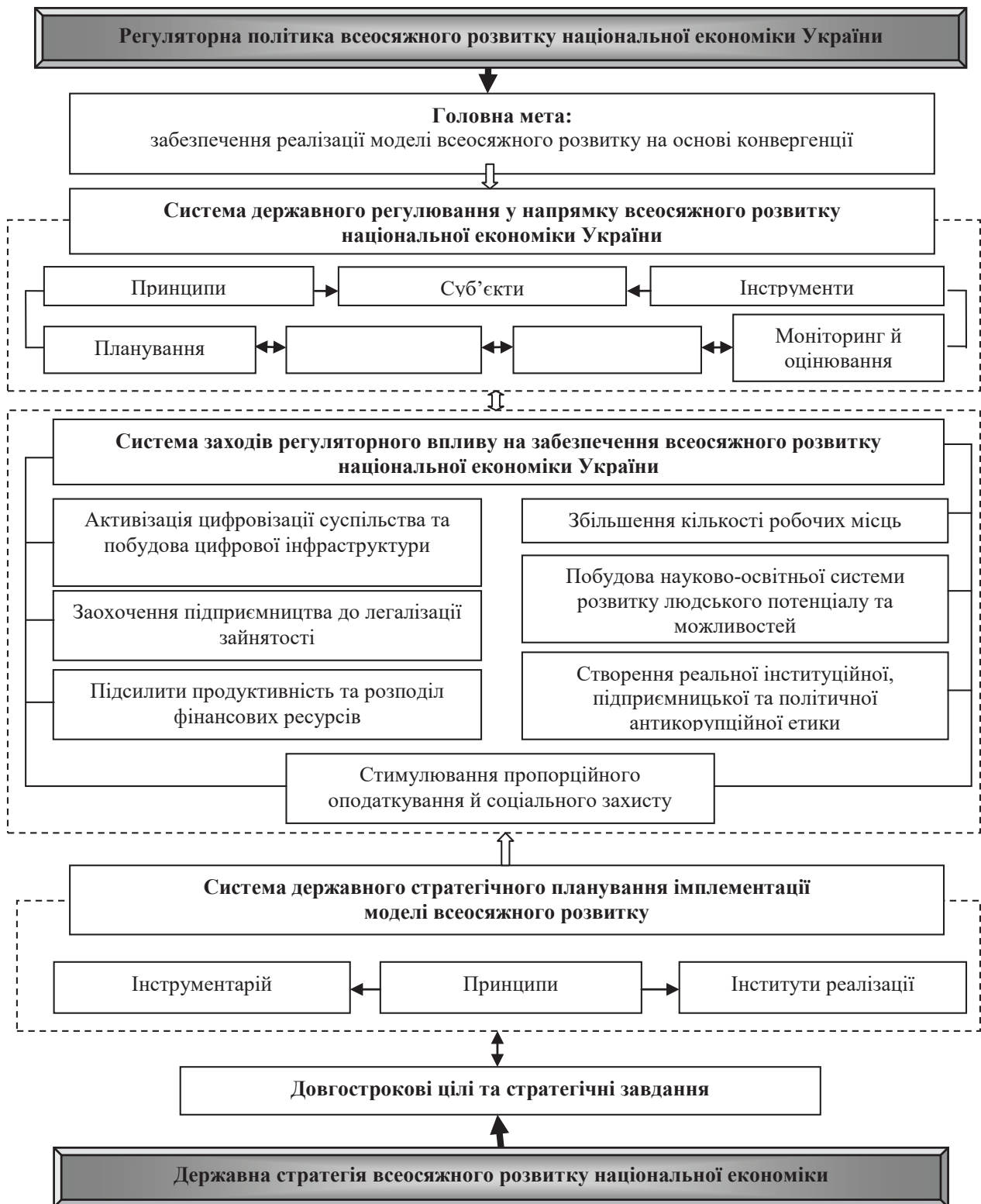

Рис. 1. Регуляторний механізм забезпечення всеосяжного розвитку національної економіки України у системі формування державної стратегії всеосяжного розвитку національної економіки (удосконалено автором)

економічно недоцільних та неефективних регуляторних актів. Використання податкових важелів має стати основним інструментом державного регулювання економіки, який спрямований на стимулювання легальної господарської діяльності суб'єктів господарювання та детінізації бізнесу.

Принципи державної регуляторної політики потребують уточнення з урахуванням сучасних тенденцій розвитку економіки та складатися з наступних: доцільність, адекватність, ефективність, збалансованість, передбачуваність, прозорість, швидкість, гнучкість, об'єктивність, наукова обґрунтованість, компетентність.

Відповідно, функціонування такої моделі системи принципів можливе у разі діяльності підтримуючого інституту державного регулювання – Департаменту соціально-економічного економічного розвитку та регуляторної політики на базі громадського контролю. Функціонування інституту має здійснюватися у порядку наряду інтегрованої цифровізації державної політики. Інструментами реалізації регуляторної діяльності мають бути економічні регулятори, що підсилюють

дію імперативів всеосяжного розвитку. Зокрема, їх можна систематизувати у такі групи, як: економічні інструменти бюджетно-податкової, ринкової регуляторної, фінансово-інвестиційної, кредитної і соціальної політик, а також адміністративні інструменти щодо дозвільної системи сприяння підприємству.

Регуляторна політика всеосяжного розвитку для національної економіки України реалізується через систему заходів регуляторного впливу на імперативи та детермінанти всеосяжного розвитку. Заходи регуляторної політики всеосяжного розвитку національної економіки України здійснюються на засадах державного прогнозування та планування господарської діяльності (табл. 1).

Державна регуляторна політика (далі – ДРП) всеосяжного розвитку національної економіки України сьогодні має стати стратегічним курсом та доповнювати загальну стратегію всеосяжного розвитку. Стратегія ДРП є лише частиною загальної економічної стратегії всеосяжного розвитку, це обраний державою курс економічної політики, розрахований на тривалу перспективу і спрямо-

Таблиця 1

Заходи регуляторної політики щодо впровадження стратегії всеосяжного розвитку національної економіки

Цілі забезпечення всеосяжного розвитку	Заходи регуляторної політики
Забезпечення системи надання традиційних послуг та інфраструктури	Спрощення системи оподаткування для сфери послуг. Активізація цифровізації суспільства та побудова цифрової інфраструктури. Спрощення режиму сертифікації і стандартизації на отримання оздоровчих послуг. Підвищення якості оздоровчої інфраструктури.
Заохочення підприємництва до легалізації зайнятості	Урегулювання спрощеної системи оподаткування мікро-, малого та середнього підприємництва. Урегулювання спрощеної системи оподаткування та легалізація доходів домашніх господарств
Підсилити продуктивність та розподіл фінансових ресурсів	Впровадження перехресного пропорційного інвестування внутрішніми, зовнішніми і державними інвесторами. Створення механізму пільгового оподаткування у разі перехресного фінансування для внутрішніх інвесторів. Стимулювання банківського сектору в інвестиційну діяльність
Збільшення кількості робочих місць	Підвищити продуктивність праці та введення погодинної плати за працю. Посилити механізм матеріальної і нематеріальної компенсації за тимчасову непрацездатність
Розвиток освіти й професійних навичок	Побудова науково-освітньої системи розвитку людського потенціалу та можливостей. Стимулювання незалежної системи оцінювання якості освіти й науки. Урегулювання міжнародної стандартизації надання освітніх послуг та оцінювання результатів наукової діяльності. Забезпечення рівного доступу до одержання освіти всіх ступенів
Протидія корупції	Урегулювання прозорості ведення бізнесу. Ліквідація державних установ з надання супутніх послуг з обслуговування бізнесу. Цифровізація отримання послуг та звітності для підприємництва. Створення реальної інституційної, підприємницької та політичної антикорупційної етики.
Удосконалення системи податкових платежів	Адаптація до міжнародних стандартів оподаткування. Стимулювання пропорційного оподаткування й соціального захисту. Підвищення податкової й фінансової грамотності населення й бізнесу.

Джерело: сформовано автором

ваний на вирішення масштабних економічних та соціальних завдань. Відсутність єдиної економічної стратегії на загальнодержавному рівні негативно впливає на належну реалізацію ДРП. Єдність вищезазначеної державної економічної стратегії забезпечується насамперед охопленням усіх сфер економіки, координацією найважливіших економічних процесів, які мають глобальний вплив.

До основних стратегічних напрямів ДРП всеосяжного розвитку можна зарахувати:

- належне обґрунтування необхідності втручання держави у діяльність суб'єктів господарювання;
- усунення перешкод для розвитку господарської діяльності (або мінімізація втручання держави у діяльність суб'єктів господарювання);
- прийняття економічно обґрунтованих та ефективних регуляторних актів;
- створення єдиної логічно взаємопов'язаної системи регуляторних актів.

Пріоритетами ДРП всеосяжного розвитку вважаємо ті її напрями, які суттєво впливають на тактику реалізації ДРП. Зокрема, до цієї системи зараховуємо створення та прийняття регуляторних актів, відстеження їхньої результативності та їхній перегляд. Крім того, важливими напрямками є максимальне врахування громадської думки щодо конкретних регуляторних актів та звітування регуляторних органів щодо здійснення ДРП всеосяжного розвитку.

Зазначимо, що встановлення та досягнення цих пріоритетів неможливе без адекватної та належної оцінки можливостей реалізації ДРП всеосяжного розвитку. Закон встановлює основні вимоги до такої оціночної діяльності. Серед них: об'єктивність, економічна обґрунтованість, відповідність ринковим вимогам, залучення експертів до певних оціночних дій, мінімізація витрат держави на врегулювання господарських відносин.

Оцінка застосовується щодо:

- ризиків (зокрема, впливу зовнішніх чинників на дію регуляторних актів);
- можливостей (зокрема, впровадження та виконання вимог регуляторних актів) щодо витрат або вигод;
- витрат або вигод, які виникатимуть у майбутньому внаслідок дії регуляторних актів;
- зауважень та пропозицій (зокрема, від фізичних та юридичних осіб, їхніх об'єднань);
- сталого досягання регуляторних актів цілей, задекларованих у разі його прийняття;
- кількісних та якісних показників результативності регуляторних актів;
- необхідності залишення регуляторних актів без змін;
- виявлених порушень принципів ДРП всеосяжного розвитку.

Як бачимо, така різноплановість оцінювання вимагає і певної диференціації підходів до нього. Зокрема, оцінити ризики та кількісні й якісні показники результативності регуляторних актів можна з використанням однакових прийомів (порівняння певних економічних та статистичних показників, звернення до експертів). Для оцінювання можливостей, а також витрат або вигод, які виникатимуть у майбутньому, потрібні зовсім інакші підходи, оскільки йдеться про те, чого насправді ще не існує.

Стратегія ДРП всеосяжного розвитку відображає її обґрунтованість та відтворює особливості її реалізації, але при цьому вона є лише частиною загальної економічної стратегії, передбаченої ст. 9 ГКУ, яка розглядається як обраний державою курс економічної політики, розрахований на тривалу перспективу і спрямований на вирішення масштабних економічних та соціальних завдань, завдань культурного розвитку, забезпечення економічної безпеки держави, збереження і примноження її економічного потенціалу і національного багатства, підвищення народного добробуту. Економічна стратегія охоплює визначення пріоритетних цілей економіки, засобів та способів їхньої реалізації, виходячи зі змісту об'єктивних тенденцій і процесів, що відбувається в національному та світовому господарстві, та враховуючи законні інтереси суб'єктів господарювання.

Правильно спланована та обґрунтована стратегія дає змогу сформувати головні напрями реалізації ДРП всеосяжного розвитку.

Перший стратегічний напрям розвитку ДРП, який склався історично, це так звана «дерегуляція» підприємницької діяльності, яка була покликана зменшити кількість заборон та обмежень, встановлених щодо господарської діяльності.

Держава усвідомила, що занадто щільне державне регулювання економічних процесів фактично знищує підприємницьку ініціативу, ставлячи саме існування суб'єктів у пряму залежність від виконання усіх приписів нормативно-правових актів. Деререгуляція передбачала переведення акцентів з тотального державного регулювання на ринкове саморегулювання. Вважалося, що ринкові механізми самостійно врегулюють абсолютну більшість господарських правовідносин, тому «втручання» держави треба звести до мінімуму. Натомість занадто «широка» свобода діяльності для суб'єктів господарювання призвела до зловживання з боку деяких з них, зокрема щодо повернення податку на додану вартість.

Саме тому одним з найважливіших критеріїв належної реалізації дерегуляції вважають зменшення вартості витрат на виконання обов'язкових державних регуляцій (зокрема, щодо відкриття та закриття бізнесу).

Другим стратегічним напрямом за часом виникнення можна вважати «пошук меж та форм

державного регулювання». Це складний процес, який характеризується наявністю великої кількості думок та поглядів щодо встановлення потрібних меж та форм. Фактично йдеться про «вічне» питання, однозначної відповіді на яке немає. Потрібно зважати і на прямий та безпосередній зв'язок між поняттями «межа» та «форма». Справа в тому, що чітке та однозначне встановлення меж втручання державних органів у сферу господарювання означає фактичну відмову від тих форм, які не вписуються у встановлені законом «кордони» державного регулювання. Форми окреслюють, як саме держава має змогу вплинути на суб'єктів господарювання з метою координації зусиль для досягнення найвищого економічного (а можливо, і соціального) ефекту.

Третій стратегічний напрям – «вдосконалення правового регулювання господарських відносин», тобто спрямованість державної політики на кінцевий результат. Хоча в цілому звучить дещо невізначено, оскільки «вдосконалення» є поняття оціночне. До того ж вдосконалення – процес, безмежний у часі, оскільки правове регулювання господарських відносин завжди матиме певні недоліки, прогалини або колізії, що потребуватимуть термінового втручання. Але важливо акцентувати увагу на необхідності перспективного підходу до регулювання господарських правовідносин з погляду стратегічного розвитку ДРП.

ДРП всеосяжного розвитку потребує певного стратегічного планування шляхом поділу на етапи, послідовне виконання яких призведе до належного регуляторного впливу на суб'єктів господарювання та інших зацікавлених суб'єктів.

Висновки з проведеного дослідження. Таким чином, інструментарій державної регуляторної політики суб'єктів господарювання в умовах моделі всеосяжного розвитку має значну теоретико-методичну цінність для забезпечення сталого розвитку суб'єктів підприємницької діяльності та формування сприятливого бізнес-середовища їх функціонування. Удосконалено систему заходів регуляторної політики щодо впровадження стратегії всеосяжного розвитку національної економіки, яка передбачає забезпечення системи надання традиційних послуг і цифрової інфраструктури, заохочення підприємництва до легалізації зайнятості, підсилення продуктивності та розподілу фінансових ресурсів, збільшення кількості робочих місць, розвиток освіти й професійних навичок, протидію корупції, удосконалення системи податкових платежів. Державна

регуляторна політика забезпечення всеосяжного розвитку через заходи регуляторного впливу на ключові фактори всеосяжного розвитку має спиратися на основні напрями державної економічної політики.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Про Стратегію сталого розвитку «Україна–2020»: схвалена Указом Президента України від 12 січня 2015 року № 5/2015. URL: <https://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>.
2. Про Стратегію сталого розвитку України до 2030 року: проект Закону України від 07.08.2018 № 9015. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JH6YF00A.html.
3. Криштоф Н.С. Трансформація економічної моделі розвитку як науково-практична проблема державного управління. *Державне управління: теорія та практика*. 2015. № 1. С. 4-11. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Dutp_2015_1_3.
4. Міщук О.В. Теоретичні аспекти формування моделей економічного розвитку // *Вісник ОНУ імені І.І. Мечникова*. 2013. Т. 18. Вип. 3/2. С. 135-138.
5. O'Sullivan A. and Sheffrin S. M. *Economics: Principles in Action*. Pearson Prentice Hall, Upper Saddle River, New Jersey, 2003.
6. Ranieri R., Ramos R. A. *Inclusive Growth: Building up a Concept. Working Paper*. 104. Brazil: International Policy Centre for Inclusive Growth. Retrieved 13 January 2015.

REFERENCES:

1. The Verkhovna Rada of Ukraine (2015), The Presidential Decree "On the Strategy of Sustainable Development "Ukraine 2020"", available at: <https://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>.
2. The Verkhovna Rada of Ukraine (2015), Draft Law of Ukraine "On the Strategy of Sustainable Development of Ukraine until 2030", available at: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JH6YF00A.html.
3. Kryshtof, N.S. (2015), "Transformation of the economic model of development as a scientific and practical problem of public administration", *Derzhavne upravlinnia: teoriia ta praktyka*, vol. 1, pp. 4-11, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Dutp_2015_1_3 (in Ukrainian).
4. Mischuk, O.V. (2013), "Theoretical aspects of the formation of models of economic development", *Visnyk ONU imeni I.I. Mechnykova*, Issue. 18, vol. 3/2, pp. 135-138 (in Ukrainian).
5. O'Sullivan, A. and Sheffrin, S. M. (2003), *Economics: Principles in Action*, Pearson Prentice Hall, Upper Saddle River, New Jersey, USA.
6. Ranieri, R., Ramos, R.A. (2015), "Inclusive Growth: Building up a Concept", *Working Paper*, 104, 13 January.